

УДК: 378+370.113+158.6+613.7+370.15

*Лілія Анатоліївна Никифорова,
старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання,
лікувальної фізкультури та спортивної медицини,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна*

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті розкривається значення та роль формування професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання у процесі фахової підготовки; аналізується використання культурологічного підходу у вдосконаленні професійної фізкультурної освіти та формуванні професійних якостей майбутніх учителів фізичного виховання в умовах наближених до педагогічної діяльності.

Ключові слова: *підготовка майбутніх учителів фізичного виховання, культурологічний підхід, професійна культура, фахова самореалізація, професійна фізкультурна освіта.*

Постановка проблеми. Дослідження проблеми формування професійної культури вчителя було зумовлене аналізом особливостей педагогічної діяльності, вивченням педагогічних здібностей, педагогічної майстерності учителя. Сьогодні об'єктивно висуває ряд вимог до особистісних якостей людини, здатної успішно функціонувати в умовах ринку. Серед них: вміння творчо мислити та діяти, приймати рішення в нестандартних непередбачуваних ситуаціях, здатність до професійного динамізму, комунікабельність, розвинені навички роботи у групах, колективах. Відомо, що інтерес до особистості людини, особливо до розвитку її індивідуальних здібностей значно загострюється в кризові або переломні моменти історії, а саме такий момент і переживає нині Україна. Тому дослідження умов формування професійної культури вчителя є досить важливим та актуальним.

Усвідомлення політичної та соціальної ситуації сьогодення визначає необхідність реалізації вищезазначених вимог у вигляді найважливішого із завдань вищої школи, а саме підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності.

У концепції фізичного виховання у системі освіти України зазначено, що фізичне виховання дітей і молоді в Україні є невід'ємною частиною системи народної освіти, важливим компонентом їхнього гуманітарного виховання, формування у них патріотичних почуттів, фізичного та морального здоров'я, вдосконалення фізичної та психологічної підготовленості до активного життя та професійної діяльності. Саме задля реалізації основ зазначеної концепції сучасний учитель фізичного виховання повинен добре знати та володіти науковими засадами виховання. Він має цікавитися новими знаннями в галузі психології та педагогіки та використовувати їх у своїй практиці, оскільки виникнення та розвиток системи фізичного виховання визначаються саме потребами суспільства й окремих осіб, окрім того вони зумовлені рівнем розвитку матеріального виробництва.

Дослідження основ професійної підготовки та процесу навчальної діяльності майбутніх учителів

фізичного виховання вказує на суперечності, які виникають між новими вимогами до підготовки висококваліфікованих фахівців із фізичного виховання, здатних до творчої продуктивної праці, професійної культурної та фахової самореалізації та між реальним рівнем готовності та професійної культури сьогоднішніх випускників.

У зв'язку з вищезазначеним, удосконалюється система вищої професійної фізкультурної освіти, а саме система підготовки учителів фізичної культури. У будь-якій професії як виді спеціалізованої діяльності виникають свої неповторні ситуації, труднощі, суперечності, які необхідно вирішувати та долати в процесі самої діяльності. Це породжує її специфічну мораль. У педагогічній діяльності роль моралі особливо значуща, адже вона виконує педагогічні функції: учитель значною мірою формує духовний світ і, як наслідок, моральність і культуру молоді [7; 6]. Педагог має бути здатним увести дитину в культуру, навчити її бачити, відчувати, думати і здійснювати акти творчої самореалізації і життєвого самовизначення в рамках існуючої культури [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування готовності майбутніх учителів до різних видів діяльності досліджувалася багатьма українськими та російськими вченими (О. Алексюк, І. Богданова, А. Богущ, О. Головацька, С. Гончаренко, І. Зязюн, Д. Іванова, Е. Карпова, О. Кіліченко, Н. Кічук, І. Ковальчук, З. Курлянд, А. Линенко, В. Мирошніченко, Р. Хмелюк, О. Цокур та ін.). Проблемою морального становлення та розвитку майбутніх фахівців в умовах становлення та функціонування сучасної вищої школи займалися філософи (В. Баранівський, А. Комаров та ін.), психологи (І. Бех, М. Боришевський, С. Максименко, В. Семиченко та ін.), педагоги (В. Бондар, Л. Вовк, І. Зязюн, О. Мороз, Р. Хмелюк, та ін.). Велику цінність мають роботи, присвячені підготовці фізкультурних кадрів (А. Барабанов, Ю. Железняк, В. Костюченко, О. Петунін, Т. Круцевич, Л. Сущенко, Б. Шиян та ін.).

У вивченні проблеми вдосконалення професійної фізкультурної освіти отримали розвиток такі підходи, як медико-біологічний, соціологічний, психолого-педагогічний, акмеологічний, інформаційний. Особливого значення набуває також культурологічний підхід, під яким розуміється методологічний напрям у науці, завданням якого є розробка засобів, методів, концепцій, технологій, що досліджують об'єкти та явища з позиції теорії культури. Він покликаний сприяти гуманізації системи фізкультурної освіти, розширенню культуротвірних функцій вищої школи, формуванню активного суб'єкта соціальної та професійної діяльності

Дослідження основ формування педагогічної культури майбутніх фахівців здійснювалося науковцями В. Гриньовою, Т. Білоусовою, О. Бондаревською та ін. Зокрема виокремлюються такі аспекти формування професійної культури вчителя, як-от: етичний (К. Гавриловець, І. Чернокозов та ін.), комунікативний (Є. Батракова, А. Мудрик та ін.), гуманітарний (В. Сластьонін, Є. Шиянов та ін.), правовий (М. Гордиський, В. Одарій та ін.), методологічний (В. Краєвський та ін.) тощо.

Деякі науковці (Є. Климентьєв, Н. Крилова, В. Правоторов та ін.) вважають, що провідне місце в процесі підготовки майбутніх фахівців має займати формування у них професійної культури. Зокрема Н. Крилова професійну культуру спеціаліста вважає показником вираження зрілості та розвиненості в ньому системи соціально значущих особистісних якостей, що продуктивно реалізується в індивідуальній діяльності. На її думку, система повинна містити в собі такі структурні підсистеми: знання та інтереси особистості, переконання, професійні уміння та розвинені на їх основі здібності, індивідуальні норми поведінки та засвоєнні методи діяльності, соціальні почуття [3].

Метою статті є визначення ролі професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання в навчальній діяльності у процесі фахової підготовки.

Для вирішення зазначених завдань, досягнення поставленої мети, перевірки гіпотези дослідження нами були використані загальнонаукові **методи** теоретичного рівня: аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури вітчизняних та зарубіжних авторів із проблеми формування культури вчителя, узагальнення передового досвіду сучасних науковців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тривалий період соціальної історії та становлення людства, безліч його видів діяльності у найрізноманітніших сферах існування зумовили можливість виокремлення таких форм культури, як «матеріальна культура», «духовна культура», «соціальна культура» та «фізична культура».

Матеріальна культура – перетворення природних матеріалів і енергії відповідно до людських цілей, створення штучного середовища існування, проживання. Вона створює та задає рівень життя суспільст-

ва, формує матеріальні запити людей і пропонує засоби їх задоволення [1].

Духовна культура – продукт духовної діяльності людини. Це переважно поняття, вірування, почуття, переживання, які доступні свідомості та розумінню усіх людей. Вона створює особливий світ цінностей, формує та задовольняє інтелектуальні та емоційні потреби.

Соціальна культура – це особлива форма культури, міра узгодженості волі та свідомості людини з природними законами, за якими існує людина. Її різновидами є: політична культура, економічна культура, правова культура, моральна культура, релігійна культура [2].

Фізична культура – задоволення біологічної потреби людини у рухах; формування необхідних рухових навичок умінь і якостей людського тіла.

Сучасні концептуальні значення поняття «культура» нерозривно пов'язані зі становленням і розвитком окремого суспільства та особистості та визначають її функції (світоглядну, діагностичну, прогностичну, виховну), які дають можливість виокремити наступні види культури – естетичну, соціальну, політичну, економічну, педагогічну, психологічну, професійну та ін.

У визначенні поняття «культура» ми погоджуємось із представниками антропологічної точки зору та визначаємо її як сукупність матеріальних і духовних надбань суспільства, створених і накопичених у процесі життєдіяльності кожної людини конкретного суспільства.

В умовах реформування сучасної системи вищої професійної освіти значна увага науковців спрямована на впровадження культурологічного підходу в навчально-виховний процес та процес формування майбутнього фахівця, особливо майбутнього вчителя.

На сьогодні у культурологічному аспекті, здебільшого, досліджується проблема формування культури особистості вчителів різних предметів. Натомість, ще мало дослідженими є можливості підвищення якості підготовки спеціалістів у системі вищої професійної фізкультурної освіти з позиції явищ теорії загальної культури та теорії фізичної культури.

Аналізуючи психолого-педагогічну, філософську, культурологічну літературу, ми дійшли до висновку, що науковці (І. Зязюн, Є. Бондаревська, Н. Крилова, О. Рудницька, І. Пальшкова та ін.) значну увагу приділяють культурологічному підходу у вирішенні проблем навчання та виховання на всіх рівнях освіти, особливо у організації педагогічної діяльності та професійній підготовці майбутніх учителів.

Науковці Л. Потапенко та Л. Бутенко вказують на те, що сучасне розуміння терміну «професійна культура» включає сукупність спеціальних теоретичних знань та практичних умінь, пов'язаних із конкретним видом діяльності.

У свою чергу Н. Крилова вважає, що професійна культура – це єдність переконаності в соціальній зна-

чущості своєї професії, розвинене почуття професійної гордості, працелюбства та працездатності, енергійності та ініціативності, здатності ефективно, швидко та якісно розв'язувати виробничі завдання [3].

На думку О. Ігнатович «професійна культура» має декілька визначень: 1) процес розвитку цілісної особистісної структури, критеріями сформованості якої є взаємопов'язані між собою світогляд і методологічне мислення; 2) система соціальних якостей, яка забезпечує рівень професійної діяльності та визначає її особистісний зміст; 3) системна якість, вихідними елементами якої є знання, практичні уміння та навички, власні соціальні якості, що характеризують ставлення особистості до світу соціальних цінностей. Як зазначає В. Чайка, феномен професійно-педагогічної культури можна уявити як інтегральну якість особистості педагога, умову та передумову ефективної педагогічної діяльності, узагальнений показник професійної компетентності вчителя та мету професійного самовдосконалення. Основним змістом професійно-педагогічної культури вчителя є його здатність до безперервної самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, перетворювальної діяльності, свідомого підкорення діяльності ціннісним соціокультурним пріоритетам, ефективного самоуправління та творчої самореалізації [7].

На нашу думку, професійна культура вчителя – це риса, яка вказує на сформованість культури фахівця у конкретній галузі знань та високий рівень розвитку особистості, здатної створювати сприятливі умови для реалізації освітньо-виховних завдань сучасного суспільства.

Дослідники В. Радул, В. Кравцов, М. Михайліченко у своїх працях зазначають, що сьогодення вимагає яскравої масштабної особистості вчителя, який глибоко володіє досягненнями наук про людину та закономірності її розвитку, новими педагогічними технологіями та мистецтвом спілкування. Сучасний учитель покликаний бути носієм накопичених історією та культурою загальнолюдських цінностей, всебічно знати національні, культурні, історичні традиції свого народу. Адже, як зазначає В. Чайка, важливою сутнісною характеристикою вчителя, складовою його професійної підготовки, показником рівня сформованості педагогічної діяльності є педагогічна культура, яка генетично пов'язана з духовною та професійною культурою особистості [6].

Сучасний стан практики фізкультурної освіти у школі (високий рівень захворюваності учнів, погана успішність, низький рівень фізичного розвитку дітей, небажання займатись фізичними вправами, наявність некваліфікованих фахівців) свідчить про потребу використання культурологічного підходу у вдосконаленні процесу підготовки вчителів фізичної культури.

Професія вчителя є дуже складною та багатогранною. Незважаючи на наявність значної кількості нормативних, програмових документів, чітко визначених елементів та стандартів вищої освіти, майбутня

діяльність учителя фізичної культури тісно пов'язана з вирішенням життєвих нестандартних, незапланованих ситуацій, виявленням та усуненням проявів неадекватної реакції школярів, здійсненням корекції власних педагогічних дій та дій колег по роботі. Отже, основною метою професійної підготовки вчителя є не лише формування професійної компетентності, а й загальнокультурної [7].

Тому, виходячи з вищесказаного, можна зазначити, що важливу роль у педагогічній діяльності вчителя фізичного виховання відіграє рівень сформованості його професійної культури.

Проте, аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема формування професійної культури майбутніх вчителів фізичного виховання на сьогодні досліджена дуже мало. Наприклад, у роботах О. Петуніна багато уваги приділяється професійним і особистісним якостям учителя фізичного виховання. Дослідники М. Баєв та Б. Карпушин звертають свою увагу на проблему опанування майбутніми вчителями фізичного виховання професійними вміннями, пов'язаними з вирішенням виховних завдань, та практичного їх використання у процесі фізичного виховання.

Культурологічна підготовка у вищих фізкультурних закладах освіти повинна здійснюватись протягом всього періоду навчання студентів. Її мета – духовний розвиток студентської молоді, знайомство з культурною спадщиною людства, виховання поваги до культури народів світу, виховання соціальної, політичної та професійної культури. Адже специфіка професійно-педагогічної культури вчителя полягає у здатності до відтворення та збагачення культури суспільства в майбутньому. Оскільки фізична культура є частиною загальної культури суспільства та становить органічну частину загального виховання особистості, а вчитель фізичного виховання є носієм фізичної культури, то до його рівня культури висуваються високі вимоги. Тому студенти фізкультурних ВНЗ повинні отримувати спеціальну освіту, спрямовану на формування їхньої професійної культури.

Формування професійної культури майбутнього вчителя фізичної культури як творчої індивідуальності у процесі фахової підготовки відбуватиметься, якщо освітній процес у ВНЗ створюватиме умови для творчого оволодіння цілісним досвідом професійної діяльності, а кожний майбутній фахівець у процесі навчання буде спроможним поєднати його основні складові, культуру, творчий досвід професійної діяльності.

Відтак, проблема розвитку культури майбутнього вчителя фізичного виховання є однією з пріоритетних і потребує пильної уваги з боку викладачів вищого навчального закладу.

У практиці професійної фізкультурної освіти розвиток студентів в основному ґрунтується на вузькопрофесійній і руховій підготовці, обмежуючи загальнокультурний та особистісний розвиток майбутніх спеціалістів. Тому проблема підвищення рівня куль-

тури майбутніх учителів фізичного виховання через послідовну гуманізацію освітнього процесу на загальнокультурному, професійному й особистісному рівнях із акцентом на його повноцінний духовний, інтелектуальний, моральний та естетичний зміст викликає значний науковий інтерес.

Педагогічна професія потребує від людини наявності певного комплексу здібностей та особистісних якостей. Успіх роботи вчителя визначається професійно-педагогічною спрямованістю його особистості: гуманним ставленням до дітей, прагненням передавати свої знання, педагогічним тактом та повагою до особистості дитини, терпінням, емоційною стійкістю, наявністю організаторських, комунікативних і конструктивних здібностей, умінням прогнозувати та передбачати результати педагогічних впливів.

Людина, яка обрала професію вчителя, свідомо взяла на себе завдання виховання майбутнього покоління, а отже вона сама повинна мати високий рівень професійної культури. Навчаючись у вищому педагогічному закладі, студенти оцінюють свої можливості стати вчителем, усвідомлюють своє ставлення до майбутньої професії. Наприклад, через участь у педагогічних і наукових гуртках, проходження педагогічної практики відбувається пристосування до педагогічної професії, формується інтерес, усвідомлюється необхідність професійного самовиховання, збільшується потреба в оволодінні професійними знаннями, навичками та вміннями [4].

На нашу думку, важливими складовими професійної культури майбутнього вчителя є не лише комплекс професійних знань та стійкі загальнолюдські та моральні норми, а й уміння та навички емоційної регуляції та емоційної стійкості, педагогічної тактовності які мають свій вплив на поведінку самого вчителя, взаємовідносини з учнівським колективом і окремими учнями. Саме тому, що професія учителів фізичного виховання пов'язана зі значним емоційним навантаженням (проведення змагань, командних спортивних і рухливих ігор і т. ін.), дуже важливою умовою формування професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання вважаємо оволодіння вміннями та навичками емоційної саморегуляції. Відкритий, добрий і уважний до інших, захоплений процесом пізнання – ось такий учитель потрібен дітям нової формації.

Водночас формування професійної культури майбутнього вчителя фізичного виховання – це довготривалий та безперервний процес, який вимагає активізації власних психологічних і фізичних зусиль та розвитку творчих способів педагогічної діяльності. Компонентами готовності майбутніх учителів фізичного виховання до формування професійної культури, на нашу думку, є: мотиваційний, діяльнісний, рефлексивний. *Мотиваційний* компонент є основним у структурі готовності, оскільки саме мотиви визначають особливості процесу настановчо-ціннісної діяльності студента, який має особистісне важливе значення та викликає інтерес і потребу у формуванні високого

рівня власної професійної культури. *Діяльнісний* компонент визначає способи та технології удосконалення особистісної культури студентів, поповнення її цінностями, а також створення нових способів діяльності. Сутність *рефлексивної* діяльності як компоненту готовності студентів до формування професійної культури полягає у здійсненні самооцінки та самоконтролю власної професійно-культурної підготовки. Додамо, що всі визначені нами компоненти готовності студента до формування професійної культури взаємопов'язані та сприяють успішному процесу реалізації зазначених компонентів у комплексній взаємодії.

Ми вважаємо, що професійна культура майбутнього вчителя фізичного виховання – це складне особистісне утворення, що визначається сукупністю загальнокультурних цінностей та настанов, професійних знань, умінь та навичок, що сприяють виконанню навчально-виховної діяльності на високому професійному рівні.

Культурологічний підхід у фаховій підготовці студентів фізкультурного напряму дозволяє виокремити в контексті дослідження такі складові професійної культури вчителя фізичного виховання: комунікативна культура, мовленнєва культура, культура рухів, поведінкова культура, емоційна культура, моральна культура, етична культура, педагогічна культура.

Комунікативна культура вчителя фізичного виховання полягає в умінні будувати ділові взаємовідносини з учнями та колегами у процесі фізичного виховання. Комунікативність учителя часто є вирішальною та водночас найважчою у педагогічній професії, адже, якщо вчитель у процесі діяльності вміє встановлювати правильні стосунки з людьми (учнями, батьками, колегами, керівництвом школи), це забезпечує позитивний ефект від праці.

На нашу думку, важливим компонентом професійної культури вчителя фізичного виховання є мовленнєва культура. Саме мовлення вчителя відображає певною мірою рівень його культури, освіченості, а також знання предмету викладання. Вчитель фізичного виховання повинен не лише добре й якісно показувати фізичні вправи, але й уміти пояснити структуру вправи, особливості її виконання, правила гри чи змагання, підвести змістовний підсумок гри, заняття, уроку.

Культура рухів є також важливою складовою професійної культури вчителя фізичного виховання, яка формується у процесі вдосконалення власних рухів і систематичного збагачення рухового фонду. Складовими культури рухів є їхня доречність, пластичність, координованість, ритмічність, економічність, цілісність, гармонійність, вільність, невимушеність, що в комплексі забезпечує володіння власним тілом.

Поведінка та культура вчителя фізичного виховання визначають можливість вчителя особистим прикладом впливати на прищеплення учням морально-етичних норм співіснування у суспільстві. Манери та поведінка вчителя фізичного виховання повинна бути адекватною та відповідати нормам етикету конк-

ретного суспільного оточення.

Важливою складовою професійної культури вчителя фізичного виховання є його емоційна культура, адже емоційність учителя у процесі професійної діяльності є значним чинником впливу на емоційний стан учнів, їхні пізнавальні та розумові процеси, стимулює учнів до активної свідомої діяльності на уроці.

Висновки. Отже, було виявлено, що професійна культура вчителя – це риса, яка вказує на сформованість культури фахівця у конкретній галузі знань та високий рівень розвитку особистості, здатної створювати сприятливі умови для реалізації освітньо-виховних завдань сучасного суспільства.

На нашу думку, формування професійної культури майбутнього вчителя фізичної культури як творчої

індивідуальності у процесі фахової підготовки відбуватиметься, якщо освітній процес у ВНЗ створюватиме умови для творчого оволодіння цілісним досвідом професійної діяльності, а кожний майбутній фахівець у процесі навчання буде спроможним поєднати його основні складові, культуру, творчий досвід професійної діяльності. Окрім цього, ми дійшли висновку, що компонентами готовності майбутніх учителів фізичного виховання до формування професійної культури є: мотиваційний, діяльнісний та рефлексивний.

Перспективою подальшого дослідження ми вважаємо розробку спецкурсу з урахуванням зазначених складових для цілеспрямованої роботи з формування професійної культури в майбутніх учителів фізичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закович М. М. Культурологія : українська та зарубіжна культура : [навчальний посібник] / М. М. Закович. – Київ : Знання. – 2007.
2. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу / О. М. Костенко. – Київ : Атіка, 2008. – 352 с.
3. Крылова Н. Б. Формирование культуры будущего специалиста / Н. Б. Крылова. – М. : Высшая школа, 1990. – 142 с.
4. Осипова Т. Ю. Формування професійно орієнтованої особистості майбутнього вчителя: – дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук / Т. Ю. Осипова. – Одеса, 2001. – 248 с.
5. Пальшкова І. О. Культурологічний підхід до формування особистості майбутнього вчителя в педагогіці вищої школи / І. О. Пальшкова // Вісник черкаського університету. – Вип. 142. Черкаси, 2009. – С. 99- 104.

REFERENCES

1. Zakovych, M. M. (2007). *Kulturolohiia: ukrainska ta zarubizhna kultura [Cultural studies: Ukrainian and foreign culture]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
2. Kostenko, O. M. (2008). *Kultura i zakon – u protydyi zlu [Culture and law – working against evil]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
3. Krylova, N. B. (1990). *Formirovanie kultury budushchego spetsialista [The formation of future specialists' culture]*. Moscow: Vysshaya shkola [in Russian].
4. Osipova, T. Yu. (2001). *Formuvannia profesiino oriientovanoi osobystosti maibutnoho vchytelia [Forming of the professionally oriented personality of a future teacher]*. Candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].
5. Palshkova, I. O. (2009). *Kulturolohichniy pidkhid do formuvannia osobystosti maibutnoho vchytelia v pedahohitsi vyshchoi shkoly [Cultural approach to future teacher's personality formation in pedagogy of higher education]*. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu im. B. Khmelnytskoho – Bulletin of Cherkasy National University named after B. Khmelnytsky*, 142, 99-104 [in Ukrainian].

6. Радул В. В., Кравцов В. О., Михайліченко М. В. Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя : [навчальний посібник] / В. В. Радул, В. О. Кравцов, М. В. Михайліченко. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2007. – 252 с.

7. Чайка В. М. Саморегуляція педагогічної діяльності як засіб формування професійної культури майбутнього вчителя / В. М. Чайка // Формування професійної культури вчителя в контексті інтеграції України в Європейський освітній простір. Матеріали регіонального науково-практичного семінару за ред. проф. Терещука Г. В. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 177 с.

8. Чернокозов И. И. Профессиональная этика учителя / И. И. Чернокозов. – К. : Радянська школа, 1988. – 224 с.

6. Radul, V. V., Kravtsov, V. O., & Mykhailichenko, M. V. (2007). *Osnovy profesiinoho stanovlennia osobystosti suchasnoho vchytelia [Fundamentals of professional development of modern teacher's personality]*. Kirovohrad: IMEKS-LTD [in Ukrainian].

7. Chaika, V. M. (2007). *Samorehuliatyia pedahohichnoi diialnosti yak zasib formuvannia profesiinoi kultury maibutnoho vchytelia [Self-regulation of teaching activities as a means of forming future teachers' professional culture]*. *Formuvannia profesiinoi kultury vchytelia v konteksti intehratsii Ukrainy v Yevropeiskyi osvittii prostir – The formation of professional culture of a teacher in terms of Ukraine's integration into the European educational system: Proceedings of regional research and practice seminar edited by H. Tereshchuk*. Ternopil: Vydvo TNPU im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].

8. Chernokozov, I. I. (1988). *Profesionalnaya etika uchytelya [Professional ethics of a teacher]*. Kyiv: Radianska shkola [in Russian].

*Лілія Анатолівна Нікіфорова,
старший преподаватель кафедры теории и методики физического воспитания,
лечебной физкультуры и спортивной медицины,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина*

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Проблема развития культуры будущего учителя является одной из приоритетных и требует значительного внимания со стороны преподавателей высшего учебного заведения. Целью статьи является определение роли профессиональной культуры будущих учителей физического воспитания в учебной деятельности в процессе профессиональной подготовки; значимости культурологического подхода в совершенствовании профессионального физкультурного образования и формировании профессиональных качеств будущих учителей физического воспитания в условиях, приближенных к педагогической деятельности. Понятие профессиональной культуры учителя находится в тесной взаимосвязи с педагогической культурой. Исследование основ профессиональной подготовки и процесса учебной деятельности будущих учителей физического воспитания указывает на противоречия, которые возникают между новыми требованиями к подготовке высококвалифицированных специалистов по физическому воспитанию, способных к творческому продуктивному труду, профессиональной культурной самореализации и между реальным уровнем готовности и профессиональной культурой сегодняшних выпускников. В практике профессионального физкультурного образования развитие студентов зачастую основывается на узкопрофессиональной и двигательной подготовке, ограничивая общекультурное и личностное развитие будущих специалистов. Поэтому уровень профессиональной культуры будущих учителей физического воспитания следует повышать через последовательную гуманизацию образовательного процесса на общекультурном, профессиональном и личностном уровнях с акцентом на его полноценное духовное, интеллектуальное, моральное и эстетичное содержание. Следовательно, перспективу дальнейшего исследования мы видим в разработке спецкурса по формированию профессиональной культуры у будущих учителей физического воспитания.

Ключевые слова: подготовка будущих учителей физического воспитания, культурологический подход, профессиональная культура, профессиональная самореализация, профессиональное физкультурное образование.

*Liliia Nykyforova,
senior lecturer, Department of Theory and Methods of Physical Education,
Medical Gymnastics and Sports Medicine,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky,
4, Fontanska doroha Str., Odesa, Ukraine*

PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

The development of future teachers' culture is one of top-priority tasks, which should not be ignored by lecturers of higher education institutions. The paper is aimed at determining the role of future physical education teachers' professional culture in learning activity in the process of their training; the significance of cultural approach to the improvement of professional physical education and in forming professional behaviour of future physical education teachers under conditions similar to teacher's work. The concept of teacher's professional culture is closely connected with pedagogical culture. The study of the characteristics of training and learning activities of future physical education teachers shows contradictions existing between new requirements to training highly-skilled professionals in physical education capable of creative productive work, professional cultural self-fulfillment and real level of preparedness and professional culture of today's graduates. Professional training of future physical education teachers is often based on narrowly professional and sports training, confining general cultural and personal development of the future specialists. Therefore, improvement of future teachers' culture should be implemented by means of consistent humanization of the educational process at general cultural, professional and personal levels with the emphasis on its comprehensive mental, intellectual, moral and aesthetic content. Prospects for further research involve the development of an optional course targeted at forming professional culture in future physical education teachers.

Keywords: training future teachers of physical education, cultural approach, professional culture, professional self-fulfillment, professional physical education.

Подано до редакції 04.04.2016

Рецензент: д. мед. н., проф. О. П. Романчук